

ADVIESNOTA voor burgemeester en wethouders

Openbare besluitenlijst

Zaaknummer: 38327-2024

Medewerker	:	Lisa Meissl
Team	:	Ruimte en Samenleving
Datum	:	31 oktober 2024
Portefeuillehouder	:	wethouder M. Blind

<p>BIJLAGEN:</p> <p>☒ Bestuurlijke Routekaart: / Zaaknummer: 38329-2024</p> <p>☒ Uitvoeringsprogramma 2024-2025: / Zaaknummer: 38329-2024</p> <p>☒ Tussenstand RES West-Overijssel: / Zaaknummer: 38329-2024</p>
<p>AFSTEMMING MET</p> <p>☒ Openbaar</p>
<p>ONDERWERP</p> <p>Regionale Energiestrategie (RES) - Bestuurlijke Routekaart en Uitvoeringsprogramma 2024-2025 RES West-Overijssel</p>

BESLUIT burgemeester en wethouders

1. Kennis te nemen van de Bestuurlijke Routekaart en Uitvoeringsprogramma 2024-2025 RES West-Overijssel (zoals opgenomen in de bijlage) om te komen tot een Agenda Energietransitie voor West-Overijssel in 2025;
2. Kennis te nemen van de halfjaarlijkse Tussenstand RES West-Overijssel (zoals opgenomen in de bijlage);
3. In te stemmen om de informatie uit de bijlage te delen met uw raad via de raadsnieuwsbrief.

SAMENVATTING

De Tussenstand, de Bestuurlijke Routekaart en bijbehorend Uitvoeringsprogramma 2024-2025 RES West-Overijssel (zoals opgenomen in de bijlage) zijn op 11 oktober jl. vastgesteld door het bestuurlijk platform RES West-Overijssel. Het Uitvoeringsprogramma is te zien als (ambtelijke) onderzoeksagenda en geeft inzicht in de onderwerpen en werkwijze voor de komende periode om te komen tot de 'Agenda Energietransitie' voor West-Overijssel eind 2025 (voorheen RES 2.0). De Routekaart vormt een bestuurlijke samenvatting van het (ambtelijke) Uitvoeringsprogramma op hoofdlijnen. Beide zijn tot stand gekomen na een intensief samenwerkingsproces tussen gemeenten, provincie en waterschappen waarbij zij geadviseerd zijn door de netbedrijven Enexis, Coteq/Cogas/ RENDO en de maatschappelijke partners verzameld in de Adviesgroep. De Tussenstand is een halfjaarlijkse feitelijke weergave van de stand van zaken gebaseerd op feiten en cijfers op de verschillende onderdelen van de RES t/m juni 2024.

In de 'Agenda Energietransitie' spreken wij samen met andere gemeenten, waterschappen en de provincie duidelijke uitgangspunten van samenwerking in de energietransitie af, op basis van bestaande en nieuwe onderwerpen, gewijzigde inzichten en herijkte of nieuwe afspraken. De nieuwe Energietafel (voormalig RES-tafel) dient daarbij als belangrijke kennis- en samenwerkingsplatform voor onder andere gemeenten, om gezamenlijk de uitdagingen van de energietransitie aan te pakken.

INLEIDING

Uitgangspunt: RES 1.0 bod (2021) en actualisatie naar RES 2.0 (2023)

In 2021 heeft de gemeente Olst-Wijhe de RES 1.0 vastgesteld, samen met de provincie en andere gemeenten en waterschappen in West-Overijssel. Daarin staat beschreven hoe, hoeveel en deels ook waar we duurzame elektriciteit met zon en wind willen opwekken in de regio in 2030 en hoe we aanwezige warmtebronnen gaan inzetten als duurzame alternatieven voor aardgas. Olst-Wijhe committeert zich in de RES 1.0 concreet aan een bijdrage van 74 GWh aan zonne-energie in 2030. Dit getal is in lijn met onze

doelstelling voor duurzame energie volgens onze gemeentelijke Energievisie (Ruimtelijke visie Duurzame Energie). De periode na vaststelling van de RES 1.0 stond in het teken van het doorontwikkelen en uitvoeringsgereed maken van deze afspraken. Het Nationaal Programma Regionale Energiestrategie (NPRES) ziet voor dat de RES regelmatig wordt geactualiseerd. De afgelopen jaren werkten wij daarom samen in de regio aan deze actualisatie van de RES 1.0, de zogenaamde RES 2.0.

Nieuw provinciaal wind- en zonbeleid (eind 2023) en het effect op de RES 2.0

In de tweede helft van 2023 heeft de provincie echter nieuw wind- en zonbeleid aangekondigd, waaronder het aanwijzen van provinciale voorkeursgebieden voor windenergie en het stopzetten van de ontwikkeling van nieuwe zonneparken op landbouwgronden. De provincie stapte daarmee dus uit haar rol als gelijkwaardige RES-partner en maakte gebruik van haar sturingskracht volgens het 'Huis van Thorbecke'. Als voornaamste reden hiervoor noemde de provincie de nodige versnelling van de windopgave in het kader van congestie op het elektriciteitsnetwerk. Het oorspronkelijke RES 1.0 bod bestaat namelijk uit een duidelijk hoger deel zonne-energie dan windenergie. Met een nieuwe regionale verdeling van het totale RES-bod in 60% wind- en 40% zonne-energie, wil de provincie netcongestie zoveel mogelijk voorkomen.

Door het nieuwe beleid van de provincie vormt de RES niet meer het eerste kaderstellende document voor wind- en zonne-energie (deze rol neemt nu het beleid van de provincie over). De RES 2.0, zoals die was beoogd, verloor daarmee haar grondslag. Begin 2024 werd daarom een pauzeknop ingedrukt bij de RES en voorlopig geen RES 2.0 opgesteld, in afwachting van de vaststelling van het nieuwe beleid van de provincie. Inmiddels is het nieuwe beleid voor wind- en zonne-energie vastgesteld door Provinciale Staten en gaat ook de RES een nieuwe fase in.

Agenda Energietransitie (eind 2025) vervangt RES 2.0

Omdat de ruimtelijke kaders voor wind- en zonne-energie in de regio West-Overijssel dus geen onderdeel meer uitmaken van de RES en tegelijkertijd bij de uitvoering van de energietransitie steeds meer blijkt dat we niet eenzijdig naar elektriciteitsopwekking uit wind en zon kunnen kijken, of eenzijdig naar de mogelijkheden van bovenlokale warmteprojecten, werd er een nieuwe richting ingestoken bij de RES.

De RES 1.0 bevatte een gelimiteerd aantal onderwerpen van de energietransitie. Om te komen tot een meer integrale aanpak, waarbij het energiesysteem in zijn geheel wordt beschouwd in samenhang met de andere ruimtelijke opgaven, is een bredere samenwerkingsagenda nodig. De huidige RES-tafel verkleurd hiermee naar een Energietafel. Kortom: De RES gaat nu niet meer voornamelijk over de opwek van duurzame energie met zon en wind in de regio, maar richt zich breder op de uitdagingen van de energietransitie. De RES 2.0 krijgt daarmee ook een nieuwe naam: 'Agenda Energietransitie'. Deze agenda is dus onder ander te zien als actualisatie van de RES 1.0 in het kader van het NP RES, maar kijkt breder naar de energietransitie-opgaven in West-Overijssel dan voorheen.

Het oorspronkelijke bod van de RES West-Overijssel, namelijk de opwek van totaal 1,8 TWh per jaar aan zonne- en windenergie in 2030, blijft bestaan. Echter, de specifieke invulling van dit bod per gemeente zoals dit in de RES 1.0 is vastgesteld, wordt losgelaten. Dit komt simpelweg door het feit dat veel van de beoogde zonprojecten op land niet meer mogen volgens het nieuwe provinciale beleid en doordat de provincie de regie neemt over windenergie.

BEOOGD RESULTAAT

Het bestuurlijk platform heeft de Bestuurlijke Routekaart en onderliggend Uitvoeringsprogramma 2024-2025 op 11 oktober jl. vastgesteld. Vervolgens wordt de periode tot de zomer van 2025 gebruikt om te verkennen op welke onderwerpen de regio wil samenwerken, hoe dat wordt vorm gegeven, wat er voor nodig is en wat het resultaat van die samenwerking zou moeten zijn. Dit wordt vastgelegd in de Agenda Energietransitie West-Overijssel (Agenda), de vervanging van de RES 2.0. Beoogd is om de Agenda in het najaar van 2025 ter besluitvorming voor te kunnen leggen.

Doel is dat uw college kennisneemt van de Bestuurlijke Routekaart en het Uitvoeringsprogramma 2024-2025 RES West-Overijssel (zoals opgenomen in de bijlage), als opmaat naar de Agenda Energietransitie voor West-Overijssel.

Indien gewenst, heeft uw college de mogelijkheid om suggesties voor het Uitvoeringsprogramma en de Routekaart mee te geven aan de portefeuillehouder duurzaamheid, vooraf aan het volgende bestuurlijke

platform op 18 december a.s. Suggesties kunnen dan worden besproken tijdens dit platform en, in overleg met de overige bestuurders, mogelijk worden opgenomen. Echter, naar ons inzicht zijn de Routekaart en het Uitvoeringsprogramma als 'onderzoeksagenda' voldoende omvattend met het oog op onze gemeentelijke vraagstukken. Onder het kopje argumenten komen wij hierop terug.

Tenslotte vragen wij u om een keuze te maken hoe u uw raad bij de Routekaart/ Uitvoeringsprogramma wilt betrekken. Ons advies is om de raad over deze stukken te informeren via de raadsnieuwsbrief/ingekomen stukken. Een andere optie zou zijn om de raad te consulteren in de loop van november/ begin december. Wij komen hierop terug onder het kopje argumenten.

De Tussenstand is een feitelijke weergave van de stand van zaken gebaseerd op feiten en cijfers. Bestuurders nemen de Tussenstand voor kennisgeving aan en bepalen of zij het ter informatie aan de volksvertegenwoordigers aanbieden. Aangezien deze Tussenstand input is voor het bestuurlijke gesprek over het vervolg van de RES en het Uitvoeringsprogramma, wordt dit aanbevolen.

KADER

Hieronder schetsen wij de belangrijkste kaders van gemeentelijk, provinciaal en landelijk beleid, zodat u de inhoud van de Bestuurlijke Routekaart en het Uitvoeringsprogramma 2024-2025 in de juiste context kunt plaatsen, met het oog op onze gemeentelijke en de landelijke duurzaamheidsdoelstellingen tot 2050.

Ruimtelijke Visie Duurzame Energie (2020)

In 2020 heeft de raad van de gemeente Olst-Wijhe de "Ruimtelijke visie duurzame energie met wind en zon" vastgesteld. Deze visie legt de potentiële ruimte voor de ontwikkeling van wind- en zonne-energie projecten in Olst-Wijhe vast, samen met de bijbehorende gemeentelijke voorwaarden. Aanleiding voor het vaststellen van deze visie was uitvoering te geven aan de doelen uit het Klimaatakkoord. Dit akkoord is door de VNG ondertekend waardoor Olst-Wijhe hieraan is verbonden. Het doel is gezamenlijk te werken naar een volledig energieneutrale samenleving in 2050. Voor 2030 heeft de gemeente Olst-Wijhe het tussendoel gesteld om dan 64 GWh per jaar met zon op land en/of windenergie en 13 GWh per jaar met zon op dak duurzaam op te wekken.

RES 1.0

De doelstelling voor duurzame energie in 2030 uit de Ruimtelijke visie duurzame energie hebben wij als gemeente in 2021 naar de RES 1.0 vertaald: 74 GWh per jaar zonne-energie in 2030 (64 GWh per jaar zon op land en 10 GWh per jaar zon op dak). De RES 1.0 werd door de gemeenteraad in 2021 vastgesteld. Samen met andere gemeenten gaan wij in de RES 1.0 voor een opwek van totaal 1,8 TWh per jaar aan wind- en zonne-energie in de RES-regio in 2030. Met de komst van de "Agenda Energietransitie" en het nieuwe provinciale beleid, is de RES 1.0 en dan met name ons specifieke gemeentelijke bod, deels achterhaald. Onze gemeentelijke doelstellingen voor de opwek van duurzame energie in 2030 en 2050 volgens onze Ruimtelijke visie duurzame energie, blijven we vasthouden.

Provinciaal beleid voor wind- en zonne-energie

De provincie Overijssel heeft begin oktober jl. nieuw beleid vastgesteld voor de ontwikkeling van wind- en zonne-energieprojecten op haar grondgebied. Dit beleid bepaalt sindsdien de ruimtelijke mogelijkheden voor zon op land en wind in de provincie Overijssel. Voor zonneparken geldt dat het in principe niet langer mogelijk is om zonnevelden te realiseren op landbouw- en natuurgronden. Nieuwe windparken mogen alleen komen in gebieden die met gemeenten zijn afgesproken, of die de provincie zelf heeft aangewezen. Voor Olst-Wijhe betekent dit nieuwe beleid onder ander dat er geen nieuwe zonneparken op landbouwgronden meer mogen komen en dat windparken in onze gemeente uit minstens vier windturbines moeten bestaan. Onze opgave van jaarlijks 64 GWh zonne-energie in 2030 kan daardoor naar verwachting slechts worden ingevuld door de reeds vergunde zonneparken Stichting IJssellandschap, Noordmanshoek en Daslever (Onder de Gelder), met een gezamenlijke jaarlijkse productie van rond de 17 GWh. Aanvullende zonne-energie kan alleen nog kleinschalig gerealiseerd worden op daken en (boeren-)erven <2ha.

Programmeringsafspraken windenergie tussen gemeente en provincie

Door het nieuwe provinciale windbeleid neemt de provincie nu de regie over windenergie, ook in onze gemeente. Hiermee heft de provincie de pauzeknop voor windenergie op, die uw gemeenteraad in 2022 heeft ingedrukt. Vanaf 16 oktober tot eind juni 2025, kunnen initiatiefnemers hun plannen voor windenergie

in Olst-Wijhe bij de provincie indienen. Dankzij gemeentelijke programmeringsafspraken met de provincie, is het maximum voor windenergie in Olst-Wijhe tot 2030 daarbij beperkt tot 80 GWh per jaar – dat zijn circa 4 tot 5 grote moderne windturbines – en mogen deze windturbines alleen binnen de zoekgebieden van onze gemeentelijke Energievisie komen. Of en hoeveel initiatieven zich in die periode zullen melden is nog niet bekend.

NPE

Tenslotte noemen wij hier ook het Nationaal Programma Energiesysteem (NPE) dat in 2050 een CO₂-vrij energiesysteem wil hebben bereikt. Het Rijk voorziet daarbij een verdrievoudiging van zonne-energie in 2050 ten opzichte van 2030, met al veel extra opwek in 2035. Dit sluit aan bij onze gemeentelijke doelstellingen op lange termijn. De provincie wijkt met haar recent vastgesteld wind- en zonbeleid echter af van de lange termijn doelstellingen in het NPE, door in ieder geval op korte termijn (tot 2030) geen nieuwe zonneparken op landbouwgronden toe te staan. De vertraging die het stopzetten van nú lopende zonprojecten in de provincie met zich mee brengt, kan mogelijk effect hebben op de volgens het NPE in 2035 benodigde opwek aan zonne-energie.

ARGUMENTEN

Naar ons inzicht zijn de Routekaart en het Uitvoeringsprogramma voldoende omvattend met het oog op onze gemeentelijke vraagstukken. De deelname aan de nieuwe Energietafel van de RES biedt onze gemeente waardevolle ondersteuning:

Onze opgave voor de opwek van duurzame energie verdwijnt niet

Zoals eerder in het document onder 'kader' genoemd, 'verdwijnt' onze gemeentelijke opgave voor de opwek van duurzame energie niet met ons RES 1.0 bod. Als gemeente hebben wij via de VNG het Klimaatakkoord ondertekend en daarmee de doelstelling om in 2050 energieneutraal te zijn. Hoe wij dit doel kunnen bereiken hebben wij in de Energievisie onderzocht en vastgelegd. Echter, door het nieuwe provinciale beleid kunnen wij onze doelstellingen voor zonne-energie in 2030 niet meer invullen zoals beoogd. Wij moeten ons daarom richten op andere oplossingen voor duurzame energie en om CO₂ te besparen in 2030, maar ook voor de periode daarna, richting 2050. Bovendien gaat het bij de energietransitie en dus ook wat betreft onze gemeentelijke opgaven, allang niet meer alleen om de opwek van duurzame energie. Complexe vraagstukken omtrent (aardgasvrije) warmte, ruimtelijke kwaliteit maar ook infrastructuur en capaciteit van het elektriciteitsnetwerk vragen eveneens om (innovatieve) oplossingen.

De RES (Energietafel) dient als kennis- en samenwerkingsplatform

Voor al deze complexe vraagstukken en opgaven die de energietransitie met zich meebrengt, kan de RES een goede kennis- en samenwerkingsplatform bieden. Door deel te nemen aan de RES Energietafel kunnen wij als gemeente profiteren van gedeelde kennis, middelen en 'best practices'. Daardoor vergroten wij de efficiëntie en effectiviteit van onze eigen plannen voor de energietransitie, doordat wij 'breder kijken' naar onze eigen opgave. Via de Energietafel kunnen wij strategisch samenwerken met andere overheden en partners en onze opgaven en plannen afstemmen met regionale en nationale doelstellingen tot 2030 en de periode daarna, wat leidt tot een meer gecoördineerde en impactvolle aanpak.

De RES biedt financiële ondersteuning

Ook niet onbelangrijk – er zijn Rijksmiddelen beschikbaar voor de uitvoering van de RES in de verschillende regio's waarmee opdrachten uitgezet en gefinancierd kunnen worden. Door deel te nemen aan de RES Energietafel hebben wij toegang tot deze gedeelde middelen en kunnen wij profiteren van kennis die daarmee verworven (en betaald) wordt. De RES hanteert daarbij in haar Uitvoeringsprogramma het uitgangspunt dat de inzet van de middelen moet bijdragen aan ontlasting en belangenbehartiging van gemeenten op (sub)regionale onderwerpen.

De voorgestelde inzet sluit goed aan bij gemeentelijke vraagstukken

De onderwerpen die worden beschreven in het Uitvoeringsprogramma en waarop wordt ingezet met de middelen via de RES, sluiten ons inziens goed aan bij onze gemeentelijke vraagstukken. Hieronder een aantal uitgelicht als voorbeeld:

Naast duurzame opwek van energie wordt er vooral ook veel aandacht geschonken aan netcongestie, één van de grootste uitdagingen tegenwoordig en in de nabije toekomst, die veel verschillende aspecten van onze gemeente en de samenleving raakt. De RES wil gemeenten helpen inzicht te krijgen in de

toekomstige netcongestie en het effect op de lokale ruimtelijke plannen en in mogelijke, op korte termijn toepasbare oplossingen en wat daarvoor moet gebeuren. Hierbij kunnen wij als gemeenten van elkaar leren en waar mogelijk samenwerken.

Ook de warmtetransitie krijgt een prominentere plek in de RES: er wordt bijvoorbeeld ingezet op het verkrijgen van meer duidelijkheid over de inzet van groene gassen als vervanger van aardgas (wat juist een belangrijk vraagstuk is voor onze gemeente) en op een regionale strategie hoe om te gaan met de elektrificatie van de resterende warmtevraag. De inzichten uit deze onderzoeken kunnen ons helpen bij het invullen van het warmteprogramma, dat elke gemeente tot eind 2026 verplicht moet opstellen.

Informereren of consulteren gemeenteraad

Wij vragen u om ermee in te stemmen uw gemeenteraad te informeren (in plaats van te consulteren). In dit stadium lijkt ons dit de betere keuze, omdat het een (ambtelijke) onderzoeksagenda betreft waar de raad niet over beslist. De onderzoeksagenda is bedoeld om te komen tot het nieuwe RES-document "Agenda Energietransitie". Daarnaast hebben wij de raad kort geleden (september 2024) bijgepraat over de 'nieuwe aanpak van de RES' tijdens een informatiesessie over duurzame energie. Vervolgens was 2 dagen later een online webinar georganiseerd voor volksvertegenwoordigers over de nieuwe aanpak van de RES.

Tijdens de besluitvorming over de Agenda Energietafel eind 2025, is opnieuw een mogelijkheid om de raad te consulteren (zie 'aanpak/uitvoering').

Indien u alsnog wenst om de gemeenteraad in dit stadium te consulteren over het Uitvoeringsprogramma en de Routekaart, dan is het wenselijk om dat in de loop van november te doen, maar uiterlijk vóór 18 december 2024.

DRAAGVLAK

Niet van toepassing

DUURZAAMHEID

De Routekaart en Uitvoeringsprogramma hebben als doel om bij te dragen aan de doelstellingen in het kader van de energietransitie in onze regio West-Overijssel, en daarmee ook aan de doelstellingen van onze gemeente. Dit omvat onder andere de opwek van duurzame energie en de overstap van aardgas naar een duurzame warmtebron in onze gemeente.

RISICO'S (financieel/juridisch)

Niet van toepassing.

FINANCIËLE CONSEQUENTIES

Het (ambtelijk) bijwonen van de RES is opgenomen in ons budget voor duurzaamheid. Deze benodigde ambtelijke capaciteit financieren wij met CDOKE middelen van het Rijk die juist daarvoor zijn bedoeld. Door deelname aan de RES kunnen wij bovendien profiteren van gezamenlijke financiële middelen voor onderzoek, analyses en samenwerking, die we anders mogelijk individueel zouden moeten financieren.

AANPAK/UITVOERING

- De Routekaart, het Uitvoeringsprogramma en de Tussenstand delen wij voor kennisgeving met de raad via de raadsnieuwsbrief/ ingekomen stukken.
- De informatie over de voortgang van de RES delen wij op onze website (communicatie).
- Indien u ervoor kiest om de raad wel te consulteren, dan is het wenselijk om dat in de loop van november te doen, maar uiterlijk vóór 18 december.
- Indien u suggesties heeft, kunnen deze door de portefeuillehouder duurzaamheid worden meegenomen in het bestuurlijke platform op 18 december 2024 en daar worden besproken met de overige bestuurders van de RES.
- De periode tot de zomer van 2025 wordt door de RES gebruikt om te verkennen op welke onderwerpen de regio wil samenwerken, hoe dat wordt vormgegeven, wat er voor nodig is en wat het resultaat van die samenwerking zou moeten zijn. De resultaten worden vastgelegd in de Agenda Energietransitie.
- Beoogd is om de Agenda in het najaar van 2025 ter besluitvorming voor te kunnen leggen.

Wie besluit straks (najaar 2025) over de Agenda Energietransitie West-Overijssel?

Dat is in ieder geval het college en afhankelijk van de inhoud wel/niet de raad. Als de Agenda een plaats krijgt in een programma onder de Omgevingswet, dan gaat alleen het college erover. Echter staat het elke gemeente vrij om de raden hierover een besluit te laten nemen. Het is nu simpelweg nog te vroeg om daar definitief een uitspraak over te doen.